

Лешок и соседните села

СОДРЖИНА

Стр.

1. ПРЕДГОВОР	5
2. ВОВЕДНО ЗАПОЗНАВАЊЕ НА ДЛНОПОЛОШКИТЕ СЕЛА ВО КОЕ Е ВРШЕНО ИСТРАЖУВАЊЕ.....	7
2. 1 МЕСТОПОЛОЖБА.....	7
2. 2 АНТРОПОГЕОГРАФСКИ ПРЕГЛЕД НА НАСЕЛЕНИЕТО.....	7
2. 3 ЕТНИЧКА И ВЕРСКА НАСЕЛЕНОСТ НА СЕЛАТА.....	8
2. 4 ХРОНОЛШКИ ПРЕГЛЕД НА МАТЕРИЈАЛНАТА И ДУХОВНА КУЛТУРА.....	8
3. ДУХОВНА КУЛТУРА.....	11
3.7 ЛЕГЕНДИ.....	11
Имињата на селата Лешек, Варвара и Непроштено.....	11
Легенда за лешникот и името Лешек	11
Полска легенда за името Лешек	12
Променетото име на селото Непроштено во Андрејово	12
Како настанало Једоарце	13
Името на Јелошник	13
Како настанало името на Ратае	14
Името на Жилче	14
Името на Теарце	14
Името на Попова Шапка	15
Името на Лавце	15
Миличина чешма во Глоби	15
Богатството на градот Легенград	16
Преселеното село Гиновци	16
Жилчанец што ја вадел месечината од бунар	17
Марко Крале во колевката покрај Вардар	18
Виножитото под кое поминал Самоиљ односно Самојлица	18
Легенда за Марков камен	19
Марков камен и ламјата	19
3. 2 ПРЕДАНИЈА	20
Манастирско вино и калуферот Кирил	20

Лешок и соседните села

Манастирскиот двор и итрината на Кирил	21
Убиството на игуменот аци Езекил	22
Парохискиот свештеник во Желино присилно станал оца	23
Јунаштвото на Деспот од Сиричино	24
Брачниот гроб на братот и сестрата во Добропште	26
Кумството меѓу варварци и отуњчани	26
Антички обичај за заштита од болести	27
Лешочките орачи и ласицата	28
Местото Савин Камен во Вратница	28
Штркицата и штрковите	29
Како настанал прекарот Биолој во Брезно	29
Сабјата на Абдул Рахман паша	29
Како настанало презимето на сетолчанецот Скалоски	31
Итрината на Стојан и Миљан	31
Како настанале отуњските ормани	32
3.3 ПОГОВОРКИ	33
3.4 ГАТАНКИ	60
3.5 ПРИКАЗНИ	62
Закараните браќа	62
Старата мома	62
Гавранот на гости	63
Ѓаволот со едно око	63
Таткото и трите синови	64
Чудовиштето Крчам Мара	66
Сиромашните родители и синот	66
Магарето што го претскажувало времето	66
Неверната жена	67
Грбавите браќа	69
Златната јабука	69
Филко и змејот	70
Тројцата браќа воденчари	72
Мајката и двата сина	73
Синовите арамии	73
Пророкот Мојко и неговите браќа	74
3.6 НАРОДНИ ПЕСНИ	75
Народните песни од Полог	75
Налано, Ќерко, Налано	76
Шетало дејче по поле	76
Стојану гости дојдоа	76
Ѓорѓија, кара Ѓорѓија	76
Заспала Веџа преспала	77

Лешок и соседните села

Ор, Цено, Цено, бре, Цено	77
Стојанќе бела гугувќе	78
Младожењо - јешка оцерена!	78
Ој приятельју, добре смо ти дошле	78
Жениу се Петре војвода	79
Митано, моме, Митано	79
Девојче т'нко високо	80
Ор дејчиња гугувчиња	80
Ц'втај, Ружо, ц'втај	80
С'н сум с'ниу, Цвето	81
Тегнај си оро, Бојано	81
Две јатрве	82
Три сложни јатрве	82
Три кукајце	83
Девојка ми зелен бор садила	83
Ој месечино, новино	83
Лазаре	84
Велигденска песна	84
Ој девојче	84
Зелен здравец	85
Огреала месечина	85
Само ти се чудим Цвето	86
Сардисале Лешочкиот манастир	86
Распукала Шар Планина	87
Песна за Деспот Сиричанецот	87
Ој Јеленчице висока планино	88
Шетал Марко покрај Бело море	88
Што се бели горе Шар Планина	89
Бела Рада лозје копа	89
Како настанала народната песна "Танец се игра сред село"	90
Танец се игра сред село	90
3.7 ЗДРАВИЦИ И БЛАГОСЛОВУВАЊА	91
3.8 КЛЕТВИ	92
3.9 ПЦОВКИ	94
3.10 ШЕГИ И ДОСЕТКИ	95
Пецовите итрини	95
Црешната на Здраве	95
Воденичарот Глигур и жилчанецот	96
Коњот на Тоде Урумче	96
За Трпејца и јешката	97
Снаата качена на црешна и свекорот	97

Лешок и соседните села

Измамените шегации	98
Боре Касапот и слатките коски	98
Болничарот Тоде и докторот	99
"Исплашениот" Трпе Пиперка.....	99
Исплашените другари од Лешек.....	100
3.11 ЗАБАВНИ И СПОРТСКИ ИГРИ.....	100
3.12 ТОПОНИМИ	100
Преглед на топоними по села.....	101
4. ОБИЧАИ И ВЕРУВАЊА.....	109
4.1 СЕМЕЈНИ ОБИЧАИ.....	109
4.1.1 Обичаи за новороденче.....	109
4.1.2 Свадбени обичаи.....	116
4.1.3 Посмртни обичаи.....	127
4.1.4 ЛИЧНИ ИМИЊА, ПРЕКАРИ И ОСЛОВУВАЊА	130
4.1.4.1 ЛИЧНИ ИМИЊА.....	130
Список на лични православни машки имиња.....	131
Список на лични православни женски имиња.....	132
4.1.4.2 ПРЕКАРИ	134
Список на лица во Лешок со стари и нови прекари и ословувања и лица кои работеле во Лешок	134
4.1.5 ОСЛОВУВАЊА.....	137
Изразувањето на роднинските и други односи во Долно полошките села.....	137
4.2 ОБИЧАИ НА ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ.....	148
Некои аспекти во врска со употребата на термините "верувања", "обичаи", "традиции"	148
За крсниот знак.....	149
Календар на православни верски празници.....	150
Специфичности во празнувањето на верските празници во селата.....	162
Манастирскиот собир во Лешок.....	162
Празнување на Св. Никола во Слатина.....	163
Обичај во Варвара за празникот Водици	163
Обичај во Непроштено за празникот Водици.....	164
Обичај во Варвара за празникот Лазарици.....	164
Празнување на Св. Благовести- Благоец во Јелошник.....	165
Празнување на Пречиста во Лешок	165
Празнување на Божик во Лешок	166
Празнување на Прочка во Лешок.....	166

Лешок и соседните села

Празнување на Велигден во Лешок.....	167
Празнување на Св. Трифун во Лешок.....	167
Празнување на Св. Игнатиј Богоносец во Лешок.....	167
Празнување на Бадник во Лешок	168
Празнување на домашен патронен празник-заштитник на домаќинството.....	168
4.3 МИТОЛОШКИ И ДРУГ ВИД ВЕРУВАЊЕ.....	169
Клетвата на Св. Богородица да изгори селото Брезно.....	169
Други верувања.....	169
Претсажување на Коце од Отуње	170
Вампирката Таракинка	170
Духовите на умрените.....	172
Ато и јарето	172
Мито и волот Калешко.....	172
Горо од Брезно и самовилите.....	173
Трагедијата на свадбарите	174
5. МАТЕРИЈАЛНА КУЛТУРА.....	
5.1 КУЌИ ЗА ЖИВЕЕЊЕ И ПОМОШНИ ЗГРАДИ	175
Куќа-готварница и покуќнина	175
Помошни згради.....	176
5.2 НОСИИ	180
5.2.1 Женска носија.....	181
5.2.2. Машка носија.....	185
5.3 ИСХРАНА.....	186
Средства за приготвување храна.....	186
Јадења од жита.....	187
Млеко и млечни производи.....	190
Зеленчук.....	191
Месо и преработки.....	193
Овошје	194
Пијалаци.....	197
Начин на исхрана.....	197
5. 4. РЕЦЕПТИ	199
Шарена сеченца	199
Бакардан	200
Пита (комат)	200
Посна чорба од суви пиперки	201
Грав без месо.....	201
Пченкарна пита со чварки	202
Ѓомлезе.....	203

Лешок и соседните села

Млечник пита.....	203
Клин чорба.....	203
Слатки.....	204
Пувки (пулфке)......	205
Гурабии (гурабие)......	205
Сарајлија.....	206
Варена пченица.....	206
Речел.....	207
Боза.....	207
Речник на непознати зборови од тетовскиот крај.....	209
Список на соработници.....	215
Summary	217

C O N T E N T S

Preface.....	5
Introductory remarks on the villages of Lower Polog in which the research was conducted.....	7
Location.....	7
Anthropogeographical review of the population.....	7
Ethnical and religious aspects of the villages	8
Chronological review of material and spiritual culture	8
Spiritual culture.....	11
Legends.....	11
The names of Leshek, Varvara and Neproshteno villages.....	11
Legend related to the hazelnut and Leshek village.....	11
Polish legend about the name of Leshek village	12
How the name of Neproshteno village was changed into Andreevo.....	12
How Jedoarce came into existence.....	13
The name of Jeloshnik.....	13
What is the origin of Ratae name	14
The name of Zelche	14
The name of Tearce	14
The name of Popova Shapka	15
The name of Lavce	15
Milica's spring in Glogi.....	15
The wealth of Legengrad town.....	16
The relocated Ginovci village.....	16

Лешок и соседните села

The man from Zilche who took out the Moon from a well	17
Marko Krale in the cradle near Vardar.....	18
The rainbow under which Samoil and his wife have passed.....	18
Marko's stone legend.....	19
Marko's stone and the dragon.....	19
Traditions	20
Monastery wine and the monk Cyril.....	20
Monastery court and the wisdom of Cyril.....	21
The killing of the abbot Hadji Ezekil.....	22
How the parochial priest in Zelino became a khoja by force.....	23
The heroism of Despot from Sirichino.....	24
The marital grave of a brother and sister in Dobroshte.....	26
Sponsorship between the inhabitants if Varvara and Otunye.....	26
Ancient custom to prevent illnesses.....	27
The ploughmen of Leshok and the fox.....	28
Savin stone in Vratnica	28
Storks.....	29
What is the origin of the nickname Bioloy in Brezno.....	29
The sword of Abdul Rahman pasha.....	29
The origin of the surname Skaloski from Setole	31
The wisdom of Stoyan and Milyan.....	31
What is the origin of Otunye forests.....	32
Sayings	33
Puzzles	60
Stories	62
The brothers who were not in speaking terms.....	62
The old maid.....	62
The raven's visit	63
The one-eye devil	63
The father and his three sons	64
Krham Mara monster	66
Poor parents and their son	66
The donkey who forecasted the time	66
The unfaithful wife	67
Humpbacked brothers	69
The golden apple	69
Philko and the dragon	70
The three brothers – millers	72
Mother and her two sons	73
Sons robbers	73
Prophet Moyso and his brothers	74

Лешок и соседните села

Folk songs	75
Folk songs in Polog	75
Nalano, daughter, Nalano.....	76
A girl walking in the filed.....	76
Guests came to Stoyan.....	76
George, kara George.....	76
Veca fell asleep and overslept.....	77
Ceno, Ceno.....	77
Stoyanke, white turtle dove.....	77
Bridegroom	78
Friend, we are welcome	78
Petre voyvoda got married.....	79
Mitano, baby, Mitano.....	79
High and thin girl	80
Hey babies, turtle doves.....	80
Bloom, Rose, bloom	80
I have dreamed, Cveto	81
Dance, Boyano.....	81
Two sister-in-law.....	82
Three cuckoos.....	82
The girl who was planting a green pine.....	83
The new Moon	83
Lazar came.....	84
Lazar.....	84
Easter song.....	84
Hey baby.....	84
Green cranesbill.....	85
Ste shining moon	85
I am wondering, Cveto	86
The occupation of Leshok Monastery	86
Cracked Shar Planina.....	87
Despot from Sirichino song	87
Hey Jelenchice, high mountain	88
Marko was walking near the sea.....	88
Whitening Shar Planina.....	89
White Rada is digging in the vineyard.....	89
The origin of the „Dance in the down village” song	90
Dance in the down village.....	90
Toasts and blessings	91
Curses.....	92
Swear-words.....	94

Лешок и соседните села

Jokes and witticisms.....	95
Peco's astuteness.....	95
Zdrave's cherry	95
Miller Gligur and the man from Zilche.....	96
The horse of Tode Urumche	96
The wife of Trpe.....	97
The father-in-law and the daughter-in-law climbing the cherry.....	97
The tricked jokers.....	98
Bore the butcher and bones.....	98
Tode- the medical orderly and the doctor.....	99
The frightened Tode Piperka.....	99
The frightened friends from Leshek.....	100
Entertainment and sport games	100
Toponyms.....	100
A survey of toponyms by villages	101
Customs and beliefs.....	109
Family customs.....	109
New-born customs.....	109
Wedding customs.....	116
Posthumous customs.....	127
Personal names, nicknames and addressing.....	130
Personal names.....	130
List of orthodox male names.....	131
List of orthodox female names.....	132
Nicknames	134
List of old and new nicknames of persons in Leshok and people who Were working in Leshok.....	135
Addressing.....	137
Expression of relative and other relations in the Polog villages	137
Religious holidays customs.....	148
Some aspects related to the use of the terms „beliefs”, „customs” and „traditions”.....	148
Cross sign.....	149
Calendar of the orthodox religious holidays	150
Specificities in the celebration of the orthodox religious	162
Holidays in the villages.....	162
Monastery meeting in Leshok.....	162
St Nikola celebration in Slatina	163
Varvara custom in the Vodici holiday celebration	163
Neproshtemo customs in the celebration of Vodici.....	164
Varvara custom in the celebration of Lazaritsi.....	164

Лешок и соседните села

Celebration od St. Blagovesti- Blagoets in Yeloshnik	165
Prechista celebration in Leshok	165
Christmas celebration in Leshok	165
Prochka celebration in Leshok.....	166
Easter celebration in Leshok.....	167
St. Triphun celebration in Leshok.....	167
St Ignatius celebration in Leshok.....	167
Christmas Eve celebration in Leshok.....	168
Home patron holiday celebration	168
Mythological and other beliefs	169
The curse of St. Mother of God to burn up the Brezno village.....	169
Other beliefs.....	169
The predictions of Kotse from Otunye	170
The vampire Taralinka	170
Ghosts of dead people.....	172
The horse and the little goat.....	172
Mito and the ox Kaleshko.....	172
Gyoro from Brezno and the nymph.....	173
The tragedy of wedding guests.....	174
Material culture.....	175
Houses and auxiliary buildings.....	175
House- cooking point and household furnishings.....	176
Auxiliary buildings	180
Folk dress.....	180
Female folk dress.....	181
Male folk dress.....	185
Food	186
Food preparation means.....	186
Cereal meals.....	187
Milk and milky products.....	190
Vegetable	191
Fruit.....	194
Beverages.....	197
Method of nutrition.....	197
Recipes.....	199
Multicolored cuttings.....	199
Bakardan.....	200
Pie (komat)	200
Meatless soap with mushrooms.....	201
Meatless bean	201
Maize pie with greaves	202

Лешок и соседниите села

Gyomleze	203
Mletchnik pie	203
Klin soap.....	203
Cakes.....	204
Puvke.....	205
Gurabya.....	205
Saraylia.....	206
Cooked wheat.....	207
Retchel.....	207
Boza.....	207
Dictionary.....	209
List of contributors.....	209
Summary.....	217

X X X

Печатењето на трудот го помогнаа:
АД ТЕТЕКС – Тетово
Друштво СВН - Скопје